

MAKKERLÆSNING I DET BOLIGSOCIALE ARBEJDE

Vidensgrundlag og resultater
fra forsøgsprojektet
Min makkerlæser – min ven

MAKKERLÆSNING I DET BOLIGSOCIALE ARBEJDE

Vidensgrundlag og resultater fra forsøgsprojektet Min makkerlæser – min ven

Nana Øland Frederiksen

Helle Nielsen

Mille Vang Hansen

ISBN-978-87-92798-69-5

OKTOBER 2020

© 2020 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sadelmagerporten 4

2650 Hvidovre

Tlf. 28 35 58 85

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

Fotos: Kristian Brasen

Layout: Mille Vang Hansen

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBUs udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

Center for Boligsocial Udvikling er en selvejende institution under Transport og Boligministeriet. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

INTRODUKTION	4
SÅDAN HAR VI GJORT	7
DET SIGER FORSKNINGEN	9
RESULTATER FRA FORSØGSPROJEKTET	12
LITTERATUR	16
BILAG 1: OVERSIGT OVER DATAINDSAMLING	17

INTRODUKTION

Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) har i samarbejde med otte boligsociale indsatser udviklet og afprøvet metoden Min makkerlæser – min ven, hvor unge fra lokalområdet ansættes i fritidsjob til at læsetræne med børn med behov for hjælp til læsning udenfor skolen og dermed også fungere som positive rollemodeller. I denne rapport præsenterer vi det forskningsmæssige grundlag for makkerlæsning samt resultater fra forsøgsprojektet, hvor metoden er afprøvet.

STÆRKE LÆSEEVNER SKABER MØNSTERBRYDERE

Mange børn i udsatte boligområder vokser op med forældre, som har et lavt uddannelsesniveau eller slet ingen uddannelse (Christensen et al. 2018). Disse børn er i risiko for at reproducere deres forældres sociale status, og det er derfor vigtigt at sætte ind med særlige indsatser, som kan hjælpe disse børn til bedre livschancer. Læsning er en vigtig nøgle til at bryde den negative sociale arv. Forskning viser, at børns læsefærdigheder i sig selv har en større betydning end deres socioøkonomiske baggrund, når det kommer til at forklare, hvilke børn der ender med at få videregående uddannelser. Stærke læseevner skaber altså mønsterbrydere. Arbejdet med børns læseevner er derfor et helt centralt sted at starte, hvis negativ social arv skal brydes (Elbro 2014; Pihl 2014; Andersen 2005).

Sårbare familier har på grund af sociale eller sproglige udfordringer svært ved at give deres barn samme læsestøtte i hjemmet som andre familier. En måde at støtte disse børns læsning på er at sikre, at nogen uden for familien støtter op med læsetræning til barnet.

I en undersøgelse af, hvilke indsatser der kan forbedre børns skolegang og uddannelse i udsatte boligområder, påpeger Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE), at Paired Reading er en oplagt metode at implementere i samarbejde mellem skoler og boligsociale indsatser (Kjer et al. 2016).

PAIRED READING KAN STYRKE BØRNS LÆSNING

Paired Reading er en veldokumenteret tilgang til læsestøtte, der er afprøvet internationalt i mange forskellige sammenhænge (Topping et al. 1992; Brooks 2013). Tilgangen har vist positive resultater i forhold til at styrke børns læsning. Paired Reading går kort sagt ud på, at et barn matches med en mere rutineret læser, og at de to læser sammen over en periode. På den måde får barnet træning i at læse og en opmærksom lytter, som kan støtte og korrigere barnet. Det er forskelligt, hvem der fungerer som læsemakker, det kan fx være ældre frivillige, universitetsstuderende eller plejeforældre.

MIN MAKKERLÆSER – MIN VEN

CFBU har med Min makkerlæser – min ven udviklet en metode til, hvordan Paired Reading kan implementeres i det boligsociale arbejde i et samarbejde mellem boligsociale indsatser, skoler og biblioteker. Metoden er blevet til på baggrund af forskning om læsning og i dialog med boligsociale praktikere og læsefaglig ekspert Mia Graae fra Københavns Professionshøjskole. Metoden bygger også videre på læseredskaber, som er udviklet af Als Research på vegne af Socialstyrelsen.

Det særlige ved metoden er, at det er unge fra lokalområdet, som fungerer som læsemakker for børnene. Med inspiration fra den boligsociale verdens fokus på lokale ressourcer og positive erfaringer med fritidsjobs, ansættes unge til at læsetræne med børn fra boligområdet. Makkerparrene læser sammen to gange om ugen over en periode på mellem otte og seksten uger. Inden opstart får de unge et kursus, der introducerer dem til opgaven, forskellige læseredskaber og klæder dem på til at motivere børnene. Formålet er, at de deltagende børn bliver styrket i deres læsning, og at de unge udvikler sig personligt og bliver bedre rustet til et fremtidigt fritidsjob. Min makkerlæser – min ven kombinerer således tre velkendte og veldokumenterede boligsociale indsatser: læseindsats, fritidsjobindsats og rollemodelindsats.

I denne rapport vil vi først og fremmest stille skarpt på dokumentationsgrundlaget for metodens primære formål, nemlig styrkelse af læsningen for de mindste. Dette skyldes, at det er her, der er det største dokumentationsgrundlag. I den sidste del af rapporten beskriver vi, hvad de store makkerlæsere i forsøgsprojektet har fået ud af at være med.

MATERIALER TIL MIN MAKKERLÆSER – MIN VEN

CFBU har udviklet en række materialer til brug i indsatsen. Materialerne kan tilpasses jeres lokale kontekst.

- En miniguide med en illustrativ tidslinje, der giver et hurtigt overblik over indsatsen.
- En implementeringsguide, der beskriver alle trin på vejen mere detaljeret.
- Materialer: skabeloner til breve, læseredskaber, undervisningsmateriale mv.

Find dem på <https://cfbu.dk/temaer/min-makkerlaeser-min-ven/>

METODEN ER AFPRØVET I ET FORSØGSPROJEKT

Metoden er afprøvet af otte boligsociale indsatser i perioden 2019-2020. 49 børn fra 1.-2. klasse og 37 unge fra 7. klasse til 1. g har deltaget. De børn, som har indgået i indsatsen, er udpeget af deres klasse-lærer. Retningslinjerne har været, at det skulle være børn, som havde brug for ekstra støtte til læsningen, men ikke børn med alvorlige læseudfordringer.

CFBU har fulgt afprøvningen af indsatsen og har i den forbindelse løbende tilpasset metoden og materialerne. På baggrund af forsøgsprojekternes erfaringer har vi ved afslutningen af forsøgsprojektet i sommeren 2020 opdateret alle materialerne og udarbejdet [en implementeringsguide til Min makkerlæser – min ven](#), som kan findes på CFBU's hjemmeside.

RESULTATER FRA FORSØGSPROJEKTET

I forbindelse med forsøgsprojektet har CFBU indsamlet data om betydningen af indsatsen for både børn og unge. Der er tale om en mindre resultatmåling baseret på få besvarelser, men tendensen er, at både børn og unge får et positivt udbytte af indsatsen.

En spørgeskemaundersøgelse blandt børnes dansklærere viser, at lærerne især kan se en mærkbar stigning i børnenes læselyst. I forhold til læsekompetencer vurderer lærerne, at omkring halvdelen af børnene har fået bedre læsekompetencer, de læser mere sikkert og med øget hastighed og er blevet trænet i at tale om teksten. Desuden peger lærerne på, at makkerlæsningen er et godt tilbud i rolige rammer, hvor børn – som ellers ikke ville få læst uden for skolen – kan træne deres læsning.

De unge peger selv på, at de har fået trænet deres sociale kompetencer, hvilket kan bruges i mange forskellige sammenhænge i livet – deres omgang med andre, deres skolegang og i et fritidsjob. Det drejer sig fx om større tålmodighed og mere tydelig kommunikation. Nogle giver også eksempler på at være blevet styrket i deres egen læsning. Desuden giver de unge udtryk for stolthed over at have gjort en forskel for et andet menneske.

IKKE KUN EN METODE FOR BOLIGSOCIALE INDSATSER

CFBU har udviklet Min makkerlæser – min ven til implementering i de boligsociale indsatser, med en boligsocial medarbejder som projektleder. Der er dog et stort potentiale for, at metoden kan iværksættes af andre aktører, som har til formål at styrke børn og unges livschancer. På denne måde vil metoden også kunne komme børn til gode i boligområder, hvor der ikke er en boligsocial indsats.

Biblioteker er en oplagt aktør til at implementere makkerlæsningen evt. i samarbejde med en frivillig organisation. Læsning og bøger er bibliotekernes kerneområde. De besidder fagspecifik viden og har ofte gode fysiske rammer til at gennemføre makkerlæsningen. Samtidig kan makkerlæsningen være en god indgang til målgrupper, som bibliotekerne gerne vil i kontakt med, både teenagere og familier, for hvem biblioteket ikke er en naturlig del af hverdagen. Også frivillige aktører kan spille en vigtig rolle i forhold til at udbrede Min makkerlæser – min ven til boligområder, hvor der ikke er en boligsocial indsats. Mange frivillige organisationer arbejder allerede med lektiecaféer. En mulighed er, at voksne frivillige kan varetager rollen som støtteperson for de unge.

SÅDAN HAR VI GJORT

Denne rapport består af to dele. Den ene del er et litteraturstudie, som sætter fokus på, hvad forskningen siger om læsnings betydning for at bryde negativ social arv og dokumentationsgrundlaget for Paired Reading som metode. Den anden del giver et indblik i resultaterne af forsøgsprojektet, som fandt sted fra efteråret 2019 til foråret 2020.

LITTERATURSTUDIET

Litteraturstudiet belyser på den ene side læsnings betydning for at bryde negativ social arv og på den anden side dokumentationsgrundlaget for Paired Reading som metode. Til at belyse betydningen af læsning for at bryde negativ social arv har vi trukket på læsefaglig ekspert Mia Graae fra Metropol. Vi har bedt Mia Graae sammensætte en liste med de mest relevante artikler til at belyse spørgsmålet om sammenhængen mellem læsning og social arv, og hvad der har særlig betydning, når man skal lære at læse som tosproget. Når det kommer til dokumentationen for Paired Reading, har vi taget udgangspunkt i Socialstyrelsens vidensdeklaration, som kan findes på [Socialstyrelsens hjemmeside](#).

RESULTATEVALUERING AF FORSØGSPROJEKTET

Resultatevalueringen er baseret på data fra de otte boligsociale indsatser, der har været med i forsøgsprojektet:

- Amagerbro Helhedsplan, København
- Boligselskabernes Fællessekretariat, Viborg
- Den boligsociale helhedsplan i Ladegårdsparken, Holbæk
- Den boligsociale helhedsplan i Tingbjerg, København
- Den boligsociale helhedsplan i Taastrupgaard, Høje Taastrup

- Gadelandet Husum Nord, København
- Nye muligheder – nye fællesskaber, Silkeborg
- Søndermarkskvarteret, Frederiksberg

CFBU har haft fokus på at udvikle metoden men har også foretaget en evaluering blandt børnenes dansklærere og de unge selv i forhold til børn og unges udbytte af indsatsen.

Evalueringen af børnenes udbytte består af et kort spørgeskema til deres dansklærere, hvor de blevet bedt om at vurdere børnenes læsekompetencer og læselyst ved indsatsens begyndelse og afslutning, samt hvorvidt de mener, at børnenes udvikling kan tilskrives makkerlæsningsprojektet.

I spørgeskemaet har der også været mulighed for at skrive korte kommentarer til børnenes udvikling, som kan give et lidt bedre indblik i deres vurdering af børnenes udbytte. Når vi bruger citater i rapporten, har vi anonymiseret børnenes navne.

Lærerne har en daglig kontakt med børnene og et godt fagligt udgangspunkt for at vurdere børnenes udvikling. Samtidig vurderer vi, at de er upartiske i forhold til at vurdere børnenes udbytte, fordi deres eneste rolle i indsatsen har været at udpege børnene.

Der er 27 besvarelser på startmålingen og 12 besvarelser på slutmålingen. At kun 27 ud af 49 børn er repræsenteret i startmålingen skyldes, at deres lærere ikke har fundet tiden til at udfylde spørgeskemaet. De få besvarelser på slutmålingen skyldes først og fremmest, at den landsdækkende nedlukning af skoler, biblioteker og boligsociale indsatser i forbindelse med Covid-19-pandemien i 2020 afbrød nogle af makkerlæsningsforløbene. På disse forløb har det ikke givet mening at gennemføre en slutmåling, da børnene ikke har gennemført hele indsatsen og derfor ikke kan forventes at have fået det samme udbytte. Derudover har det enkelte steder også i slutevalueringen været svært at få klasselærerne til at besvare spørgeskemaet. De 12 besvarelser på slutmålingen kommer fra tre af de otte forsøgsprojekter (Se bilag 1).

Da lærerne spiller en lille rolle i indsatsen, ser vi ingen grund til at antage, at kvaliteten af makkerlæsningen i indsatser uden besvarelser har været mindre velfungerende, ligesom der heller ikke er grund til at antage, at de indkomne slutmålinger kommer fra de mest velfungerende indsatser, da det er en ydre omstændighed, som har forårsaget den lave svarprocent.

Det er vigtigt at understrege, at med de få besvarelser, der foreligger, skal resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen betragtes som tendenser. Det kan overvejes, om der på et senere tidspunkt skal gennemføres en mere omfattende evaluering af metodens resultater.

For at kvalificere lærernes besvarelser har vi gennemført interview med tre forældre om deres oplevelse af børnenes udbytte, og de unge makkerlæsere er også blevet spurgt om, hvad de oplever, at deres små makkere har fået ud af indsatsen.

De unges udbytte belyses på baggrund af korte semistrukturerede interviews af ca. fem minutters varighed med de unge selv. I interviewene er de unge blevet bedt om at reflektere over, hvad de har fået ud af at være med i indsatsen. Det er projektlederen på indsatsen, som har gennemført interviewet, og der er gennemført interviews med 19 ud af 37 unge. De 19 interviews kommer fra fire af de otte forsøgsprojekter.

DET SIGER FORSKNINGEN

Gode læsekompetencer giver børn fra ressourcetsvage familier bedre chancer for at klare sig godt i uddannelsessystemet. Dette skyldes, at læsning er grundlaget for al skolegang og former barnets selvværd og selvopfattelse i forhold til skolegang tidligt. Et stærkt sprog og læsning hænger tæt sammen. Derfor kan tosprogede børn have brug for ekstra støtte til at komme godt i gang med læsningen. I dette kapitel dykker vi ned i forskning om læsningens betydning for at give børn og unge gode muligheder for at klare sig i uddannelsessystemet og bryde den negative sociale arv.

LÆSNING ER GRUNDLAGET FOR AL SKOLEGANG

Gode læsekompetencer har en større betydning end social baggrund, når det kommer til, hvor godt unge klarer sig i uddannelsessystemet (Elbro 2014; Pihl 2014; Andersen 2005). Dette skyldes, at læsevanskeligheder kan have alvorlige konsekvenser både for børns glæde ved at gå i skole og for hele deres personlige og faglige udvikling, valg af uddannelse og senere jobmuligheder. Vil man give udsatte børn og unge bedre livschancer, er læsning derfor et godt sted at starte.

Gode læseevner er en forudsætning for at kunne klare sig godt i alle fag i skolen, da eleverne skal kunne forholde sig til fagtekster i alt fra matematik til musik. Der er således meget få dele af en skoledag, hvor der ikke er behov for gode læsefærdigheder – og dette behov bliver kun mere og mere udtalt i de store klasser og senere i uddannelsessystemet (Elbro 2014; Rønberg 2015).

For børn, som har svært ved at læse, kan skolen nemt blive en hård kamp. Læsevanskeligheder har også en negativ påvirkning på børns selvtillid og mod på skolelivet.

Et forsøg fra den finske folkeskole viser, at de dårligste læsere allerede i 1. klasse er mere følsomme over for vanskelige opgaver i skolen. Dette kædes sammen med, at læsevanskeligheder allerede tidligt i skolegangen påvirker elevernes selvtillid og tro på, at de kan klare opgaverne (Elbro 2014, 2007). Det er altså en fordel, hvis man kan sætte tidligt ind med læsestøtten, før barnet begynder at opleve store udfordringer. På den måde oplever barnet så få nederlag som muligt og risikerer i mindre grad at give op over for læsningen (Elbro 2014; Gustafson et al. 2015).

TOSPROGEDE BØRN OG LÆSNING

Der er en tæt sammenhæng imellem at have et veludviklet sprog, og hvor let det er at lære at læse. At lære at læse kan derfor være ekstra udfordrende for tosprogede børn, der ikke taler dansk i hjemmet.

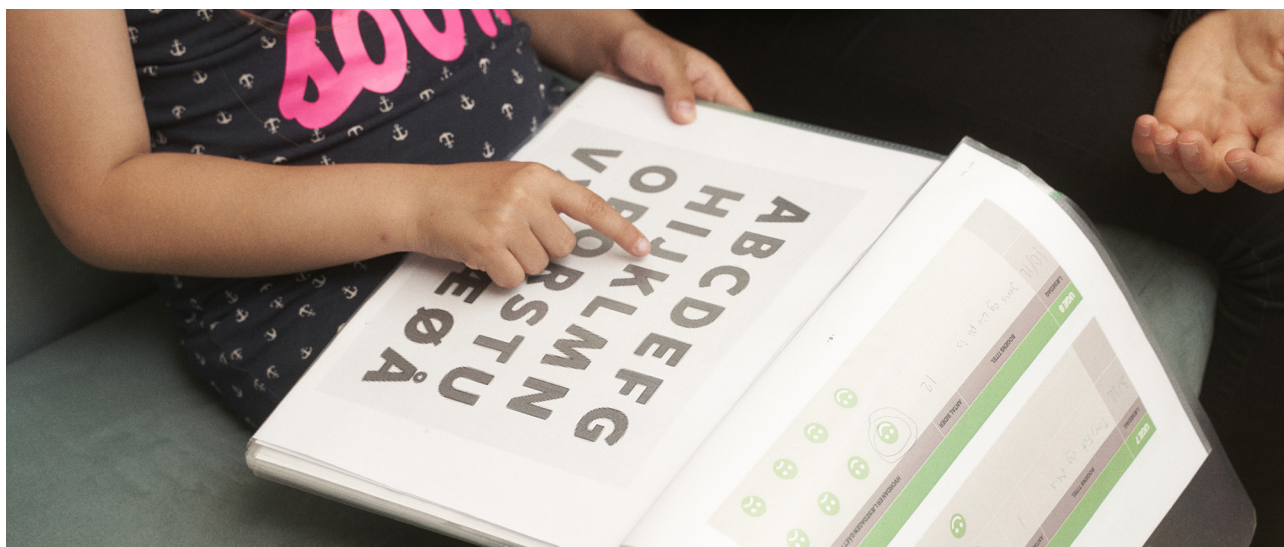
De sproglige begrænsninger på dansk betyder, at mange tosprogede børn har udfordringer med sprogforståelsen, når de læser. De er lige så gode til at afkode bogstavernes lyde som deres jævnaldrende, men de har ikke den samme forståelse af, hvad de læser. Hvis ikke tosprogede børn udvikler deres sprogforståelse, er der risiko for, at de forlader skolen som funktionelle analfabeter (Christiansen & Løntoft 2009).

Selvom den danske folkeskole er forpligtet til at tage højde for tosprogede elever i undervisningen, så viser undersøgelser, at der er plads til forbedring. Over en tredjedel af elever med indvandrerbaggrund, som ikke taler dansk i hjemmet, forlader folkeskolen med et læseniveau, der anses som utilstrækkeligt i forhold til de læsekrav, som de unge vil møde på en ungdomsuddannelse eller på arbejdsmarkedet (Greve & Krassel 2017).

PAIRED READING STYRKER LÆSNING

Størstedelen af arbejdet med at lære børn at læse foregår i skolen. Det er her, ekspertisen er, og det er her, børnene lærer de vigtigste redskaber til at knække læsekoden. Men stærke læsefærdigheder opnås først og fremmest med træning. I mange familier sker træningen hjemme ved køkkenbordet eller på sengekanten, og undersøgelser peger på, at denne træning gør en stor forskel for børns læseudvikling (Andersen et al. 2016). Men er forældrene ikke selv gode læsere, har de ikke et godt dansk sprog, eller er der sociale udfordringer eller sygdom i familien, kan det være svært at læsetræne derhjemme.

Essensen i Paired Reading er, at et barn, som har brug for læsestøtte, læsetræner sammen med en ældre og bedre læser over en bestemt periode – en læsemakker. Læsemakkerne kan fx være pensionister, universitetsstuderende, plejeforældre eller ældre skoleelever. Det gennemgående er, at læsemakkeren klædes på og støttes til at benytte forskellige læseredskaber og -strategier systematisk (Graae & Otzen 2015). Et vigtigt element i Paired Reading er, at barnet læser højt for en anden og ikke 'inde i sig selv'. Forskning peger på, at det at læse højt frem for at læse inde i hovedet er afgørende for, at nye læsere kan blive styrket i både sprogforståelse og afkodning (Rønberg 2015).

INTERNATIONALE ERFARINGER MED PAIRED READING

Der er gennemført flere store evalueringer af Paired Reading, og der er lavet to store systematiske forskningsoversigter, som samler dokumentationen for metoden (Topping et al. 1992; Brooks 2013). Forskningsoversigterne peger på effekter som:

- Bedre læseforståelse
- Større grad af flydende læsning
- Færre fejl ved læsning
- Bedre fonetiske færdigheder
- Mindre grad af modstand mod læsning

Nyere engelske og svenske studier af Paired Reading for børn anbragt i plejefamilier viser ligeledes positive resultater (Osborne 2010; Vinnerljung 2014). I de konkrete undersøgelser indgår henholdsvis 35 og 81 børn mellem 6 og 12 år. Læsemakkeren er i disse tilfælde en plejeforælder, som har læst tre gange 20 minutter om ugen i 16 uger. Undersøgelserne viser:

- At børnene på 16 uger gennemsnitligt havde rykket deres 'læsealder' med henholdsvis 12 og 11 måneder i de to forskellige studier og således var kommet tættere på- eller havde indhentet deres jævnaldrende.
- At alle børn profiterede af indsatsen, men at yngre børn gjorde større fremskridt end ældre.
- At effekten holdt ved efter mere end 17 uger efter indsatsens afslutning (Brooks 2013).

I den engelske undersøgelse peger kvalitativ feedback fra plejeforældrene på, at størstedelen af børnene havde glæde af indsatsen, at mange opnåede en mere flydende læsning, øget læseforståelse, læselyst og selvtillid, samt at relationerne mellem barn og plejeforældre i mange tilfælde blev styrket (Osborne et al. 2010). I de svenske studier blev et øget ordforråd desuden også fremhævet som en signifikant effekt (Vinnerljung 2014).

PAIRED READING I DANMARK

På dansk betegnes Paired Reading som Makkerlæsning. Makkerlæsning er ikke nyt i Danmark, og der er særligt i skolerne arbejdet med det i forskellige sammenhænge (Amilon 2015; Schultz 2015; Graae & Otzen 2015). Senest har Socialstyrelsen og Styrelsen for Undervisning og Kvalitet fra 2015-2018 afprøvet metoden som en del af satspuljeprojektet 'Styrket faglighed blandt udsatte børn i folkeskolen'. Forsøgsprojekterne er evalueret af Trygfondens Børneforskningsenhed og har kun fundet meget svage resultater. Trygfondens Børneforskningsenhed peger på, at lav deltagelse i de nationale tests, som evalueringen bygger på, betyder, at effektanalyserne mangler tilstrækkelig statistisk styrke til at kunne måle en effekt. Desuden har det været en udfordring i implementeringen, at der ikke er blevet brugt den tid på læsning, som indsatsen foreskriver. Børneforskningsenheden nævner, at tidsforbruget netop havde afgørende betydning for effekten på de nationale test (Rosholm et al. 2019).

RESULTATER FRA FORSØGSPROJEKTET

Min makkerlæser – min ven har været en god ramme for de børn, som ellers ikke ville få læsetrænet. I evalueringen vurderer klasselæreren, at børnene har fået et stort udbytte enten i forhold til læselyst eller til læsekompetencer. De unge har fået trænet sociale kompetencer, som de også kan bruge i andre sammenhænge, og flere fremhæver, at de er glade og stolte over at have gjort en forskel for andre.

HVEM ER BØRNENE

Der har i alt deltaget 49 børn i forsøgsprojektet. Børnene er udpeget af deres klasselærer ud fra, at de skulle have brug for ekstra støtte, men at de ikke måtte have alvorlige problemer med læsningen fx mistanke om ordblindhed. Børnenes udfordringer kan både knytte sig til læsekompetencer og manglende motivation for at læse. Af de 49 børn er 28 piger og 21 drenge. Mange af børnene kommer fra hjem, hvor der tales et andet sprog end dansk. Startmålingen viser, at lærerne samlet set vurderer børnenes læsekompetencer lavere end det forventelige på deres alderstrin. I 21 ud af 27 besvarelser i startmålingen har børnene fået angivet læsekompetencer, der er "lavere end" eller "meget lavere end" det forventelige.

Børnenes motivation for at deltage

Interviews med tovholdere og enkelte børns forældre peger på, at børnene generelt er meget motiverede for at deltage. Der har været fem frafald undervejs i projektet. Årsagerne til, at børnene er stoppet, har været skoleskift, eller at makkerlæsningen har kollideret med andre tilbud. Ét barn er stoppet, fordi det oplevede så store læseudfordringer, at man undervejs i forløbet begyndte at mistænke ordblindhed.

BØRNEGENES UDBYTTE

Resultaterne, som beskrives i de følgende afsnit, baserer sig på en lille gruppe på 12 børn, hvor vi har både en startmåling, en slutmåling og kvalitative udsagn fra børnenes dansklærere. De skal opfattes som indikationer på, hvad børnene kan få ud af at være med i Min makkerlæser – min ven.

Øget motivation og læselyst

Læselyst og læseevner hænger tæt sammen. Flere af lærerne beskriver, at når børnene oplever, at de bliver bedre til at læse, så får de også mere lyst til at læse. At rykke på læselysten er således et vigtigt skridt på vejen til at blive en bedre læser:

“ Kevin er blevet bedre til at læse, hvilket har løftet læselysten. Han har fortsat vanskeligheder, men er rykket meget. Har lettere ved læsning af lette bøger. Dermed kan Kevin ved egen hjælp læse fagbøger om dyr, hvilket interesserer ham. Godt med et supplement til skolen i rolige og trygge omgivelser.

Dansklærer

Når man ser på tværs af de kvantitative og de kvalitative besvarelser i slutmålingen, fremgår det, at ni ud af tolv børn er blevet styrket i deres motivation og læselyst. Det kommer fx til udtryk ved, at børnene læser flere bøger derhjemme, eller at de stolt fortæller deres klasselærer om, hvor meget de har læst til makkerlæsning. De tre børn, som ikke er blevet styrket, havde allerede en relativt høj læselyst ved indsatsens start.

Styrkede læsekompetencer

Ifølge lærernes vurdering har omkring halvdelen af børnene fået styrket deres læsekompetencer. Ser man på tværs af de kvantitative og de kvalitative besvarelser er der syv ud af de tolv børn, som har udviklet sig læseteknisk. Lærerne peger fx på, at børnene læser letlæselige bøger med forøget hastighed, læser både lydrette og ikke-lydrette ord med større sikkerhed og har fået træning i at tale om det, de læser.

“ Ali viser større læselyst og er oveni rykket meget fagligt i læsning. Det er tydeligt i en læseprøve, som er taget for nylig. Her er Ali rykket i forhold til de forudsætninger for læsning, som han havde.

Dansklærer

Rolige rammer og gode relationer

Flere af lærerne peger på, at makkerlæsningen har været et godt tilbud, fordi det har givet børnene trygge og rolige rammer, hvor de har fået mulighed for at læsetræne sammen med en person, som har haft fuldt fokus på at læse med dem. Flere lærere peger desuden på, at det er børnenes eneste mulighed for at læse uden for skoletiden. Lærere, projektledere og forældre peger desuden på, at forholdet til den unge har været et vigtigt element i indsatsen, som har haft stor betydning for børnene:

“ Sarah har glædet sig hver uge og talt meget om sin makkerlæsning til sin dansklærer. Det har været et vigtigt projekt for Sarah, både i forhold til muligheden for læsetræning, men også kontakten med den store makkerlæser, som har betydet meget for hende.

Dansklærer

DE UNGES UDBYTTE

Der er i alt 37 unge med i forsøgsprojektet, 19 piger og 18 drenge. De er mellem 14 og 17 år og er alle udvalgt ud fra, at de skulle være modne nok til at varetage relationen til den lille makkerlæser og skabe en positiv ramme omkring læsningen. Som makkerlæser for et yngre barn bliver de unge sat i en situation, hvor de skal skabe konstruktive rammer og motivere et barn til at koncentrere sig. Nedenfor vil vi med de unges egne ord beskrive, hvordan de kan tage disse erfaringer med sig ind i andre aspekter af deres liv, i deres omgang med andre, i skolen og i et fremtidigt job.

Kommunikation og selvkontrol

Én ung beskriver, hvordan den ro, hun oplever i forbindelse med makkerlæsningen, har smittet af på hendes måde at omgås andre på, så hun undgår at komme i konflikter i skolen:

“ Min tålmodighed har ikke været så stor førhen. Fordi på skolen, hvis der er nogen, der sådan ... tirrer mig. Der kan jeg bruge det. Så det kan jeg helt klart tage med mig på skolen. Nu er jeg lidt mere low key. Jeg er ikke så højlydt. Når man læser sammen med dem, så er der ikke larm rundt omkring. Og det får også mig til at være mere rolig i mig selv.

Ung makkerlæser

Også i varetagelsen af andre fritidsjob oplever de unge, at de kan bruge de sociale kompetencer, som de har fået trænet som makkerlæser. Et tema, som flere af dem peger på, er, at de er blevet bedre til at håndtere kommunikation med kunder i et supermarked:

“ Jeg har lært, at kommunikation er vigtig. Altså jeg er lige begyndt at arbejde i Lidl, og nogle gange kan kunderne godt blive sure. Så jeg har fået lidt mere tålmodighed fra læsemakker [...] hvis de begynder at råbe ad mig eller sådan noget.

Ung makkerlæser

Konstruktiv feedback og motivation

En anden ung beskriver, hvordan hun kan bruge de sociale kompetencer, som hun har trænet i makkerlæsningen, til også at indgå i gruppearbejde i skolen. Makkerlæsningen har gjort hende i stand til at støtte og motivere klassekammerater, som er mindre dygtige end hende selv. Dette er en kompetence, som i høj grad er anvendelig i uddannelsessystemet:

“ I skolen kan man nogle gange blive sat i gruppe med én, der ikke er på samme faglige niveau som én selv. Det er blevet lettere at hjælpe andre nu, hvor man har prøvet det to gange om ugen [...] nu er jeg blevet bedre til at vide, hvad jeg kan gøre, for at de også laver noget.

Ung makkerlæser

En anden beskriver med egne ord, at han er blevet trænet i at kommunikere og give konstruktiv feedback – endnu en kompetence, som er vigtig i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i livet generelt.

“ Altså det at fortælle det til ham, uden at det bliver for personligt. Uden at det fx gør ham ked af det. Det er jeg blevet bedre til. Og det kan man måske bruge i skolen.

Ung makkerlæser

Egen læsning

Makkerlæsningen kan også styrke de unges egen læsning – især hvis de ikke selv er de stærkeste læsere. I andre makkerlæsningsforløb har man kunnet se øget læselyst og læsefærdigheder hos de unge (Amilon 2015). I interviewene med de unge kan vi også finde eksempler på, at de oplever, at makkerlæsningen har styrket dem i deres læsning. En af de unge, som selv har haft læsevanskeligheder, beskriver, at han ved at læse de korte sætninger i de lette bøger har fået øjnene op for, hvordan man sætter de grammatiske tegn. Det har betydet, at han har fået lettere ved selv at sætte tegnene. En anden fortæller, at hun har fået nemmere ved at koncentrere sig om egen læsning, og endnu én har selv fået større læselyst og læser mere.

At gøre en forskel

At være en rollemodel for en lille makker kan have en positiv indvirkning på de unges selvværd (Madsen et al. 2017; Amilon 2015). Erfaringer fra arbejdet med rollemodeller viser, at det at blive set som en ressource fremmer personlig udvikling (Madsen et al. 2017). Det er ikke kun nye kompetencer, de unge får med sig, det er også et mere positivt selvbillede.

Når de unge følger det samme barn igennem forløbet og ser ham eller hende udvikle sig, giver det dem en glæde og en stolthed over at have hjulpet et andet menneske.

“ Man får det selv bedre, når man kan mærke, at [ens læsemakker] bliver bedre til noget. Min læsemakker, hun kunne nærmest slet ikke kende forskel på bogstaverne, og nu er hun kommet på den anden side, hvor hun rent faktisk godt kan læse. Det betyder meget, så kan man se, at det arbejde, man har gjort, er blevet en succes.

Ung makkerlæser

Fritidsjob

Ud over at de unge har fået trænet nogle generelle sociale kompetencer, som kan styrke dem i mange sammenhænge i livet, er de også helt specifikt blevet trænet i almene regler for at varetage et job, som fx at komme til tiden, at melde afbud, hvis man er syg, og at holde fokus på opgaven. På det punkt adskiller metoden sig ikke så meget fra andre fritidsjobprojekter (Aner et al. 2012).

LITTERATUR

Amilon (2015): Inkluderende skolemiljøer – Elevernes roller. SFI – Det Nationale Forskningscenter For Velfærd.

Andersen (2005): 4 år efter grundskolen. 19-årige om valg og veje i ungdomsuddannelserne. AKF.

Andersen et al. (2016): Reading intervention with a growth mindset approach improves children's skills. PNAS. Proceedings of the National Academy of Sciences. <https://www.pnas.org/content/113/43/12111>

Aner et al. (2012): Godt på vej – Virkningen af fritidsjobaktiviteter i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Brooks (2013): What works for children with literacy difficulties? The effectiveness of intervention schemes. London: Department for Children, Schools and Families.

Christensen et al. (2018): Børn og unges uddannelseschancer – de boligsociale indsatsers bidrag. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christiansen & Løntoft (2009): Læsetilegnelse på andetsproget dansk. Dansk lærerforeningen.

Elbro (2014): Læsning og læseundervisning. Gyldendal, København.

Elbro (2007): Læsevanskeligheder. Gyldendal, København.

Graae & Otzen (2015). Læsestuderende som læsemakkere. Læsepædagogen nr. 1/2015.

Greve & Krassel (2017): PISA Etnisk 2015. KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Gustafson et al. (2015): Registeranalyse og vidensopsamling – Satspuljeprojektet, Styrket faglighed blandt udsatte børn i folkeskolen. TrykFondens Børneforskningscenter & Rambøll Management Consulting.

Kjer et al. (2016): Effekfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparticipation. Systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Madsen et al. (2017): Rollemodeller i udsatte boligområder – Viden og anbefalinger til innovativ brug af rollemodeller. CFBU – Center For Boligsocial Udvikling.

Osborne (2010): Paired reading as a literacy intervention for foster children. Adoption & Fostering, 34, 17-26.

Pihl (2014): Folkeskolen skaber mønsterbrydere. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Rosholm, et al. (2019): Evaluering af skolerettede og skoleunderstøttende indsatser i projekt "Styrket faglighed blandt udsatte børn i folkeskolen". TrykFondens Børneforskningscenter.

Rønberg (2015): Gavner stillelæsning i skolen? Læsepædagogen.

Slate et al. (2012): Counteracting summer slide: Social capital resources within socioeconomically disadvantaged families. Journal of Education for Students Placed At Risk, 17(3).

Schultz (2015): Læsemakker for børn i udsatte positioner. Gyldendal.

Topping et al. (1992): Paired reading: A review of the literature. Research Papers in Education, 7, 199-246.

Vinnerljung (2014): Paired Reading for foster children: results from a Swedish replication of an English literacy intervention. Adoption & Fostering, 38, 361-373.

BILAG 1: OVERSIGT OVER DATAINDSAMLING

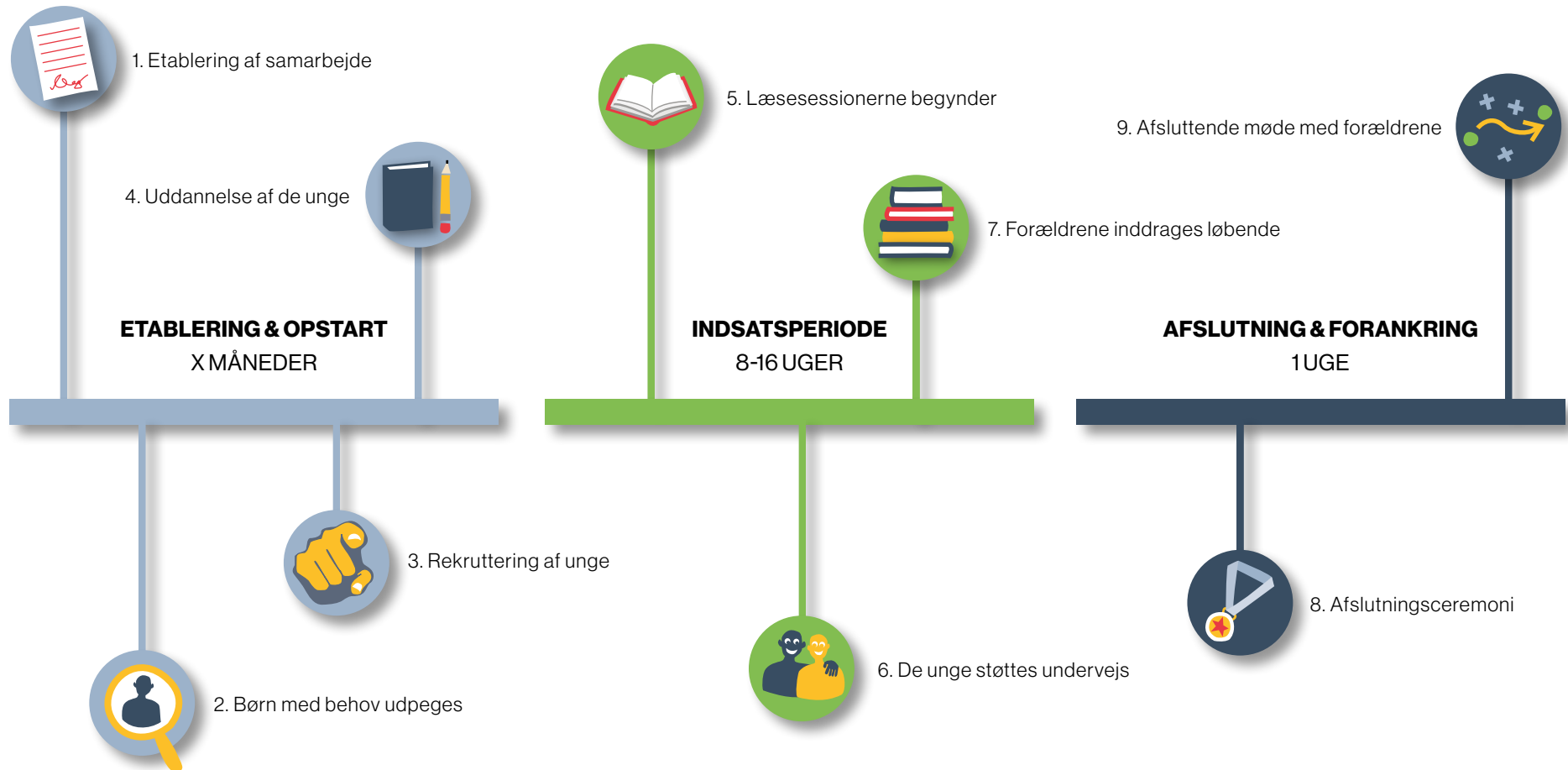
Hvor	Hvor mange børn	Hvor mange unge	Startmåling	Slutmåling*	Interviews med unge	Frafald børn
Tingbjerg	6	6	4	2	6	0
Taastrupgaard	10	5**	6	4	4	2
Søndermarken	6	3	0	0	3	1
Viborg	5	5	0	0	0	1
Silkeborg	6	6	6	6	6	0
Holbæk	8	4	7	0	0	1
Amagerbro	2	2	1	0	0	0
Husum	6	6	3	0	0	0
I alt	49	37	27	12	19	5

* De få besvarelser på slutmålingen skyldes, at flere indsatser blev afbrudt eller blev så forsinkede, at vi ikke kunne nå at få besvarelserne med før opgørelsesdatoen. Desuden betød afbruddet i disse forløb, at indsatsen blev så forstyrret, at det ikke gav mening at lave en slutmåling. Desuden er der et par indsatser, som hverken har svaret på start eller slutmåling, fordi lærerne ikke har fundet tiden til at svare.

** De steder, hvor der er flere børn end unge, skyldes det, at den unge har læst med to børn.

INDSATSENS FORLØB

Center for Boligsocial Udvikling har udviklet en række materialer og støtteværktøjer til Min makkerlæser - min ven. Læs mere og hent redskaberne frit [her](#) på CFBUs hjemmeside.

● 1. ETABLERING AF SAMARBEJDE

Min makkerlæser – min ven kræver et tæt samarbejde med skolen. Derfor er det vigtigt at komme godt fra start, og det vil først og fremmest sige at komme i gang i god tid. Skolene planlægger typisk deres skoleår i månederne inden sommerferien. Det er derfor vigtigt at tage kontakten til skolen tidligt nok til, at forløbet kan tænkes ind i skoleåret. En anden vigtig samarbejdspartner er biblioteket. Hvis man ønsker, at biblioteket skal spille en central rolle i indsatsen, skal de også inddrages tidligt i forløbet på lige fod med skolen.

● 2. BØRN MED BEHOV UDPEGES

Skolen identificerer børn i 1.-2. klasse, der har udfordringer med læsningen, og hvis forældre ikke er i stand til at støtte dem i deres læsning derhjemme. Der afholdes et møde med forældrene, hvor forældrene informeres om tilbuddet og underskriver en samarbejdsaftale. Med den giver de samtykke til, at deres barn indgår i forløbet og til udveksling af informationer.

● 3. REKRUTTERING AF UNGE

Den boligsociale indsats rekrutterer unge fra boligområdet, som de finder egnede til at være makkerlæsere. Skolen kan også byde ind med potentielle unge. Om en ung, er egnet som makkerlæser, afhænger af, om den unge er motiveret og ansvarlig nok til at varetage opgaven. De unge tilbydes rollen som makkerlæser i form af et lommepegejob og ansættes efter den ansættelsespraksis, helhedsplanen normalt anvender.

● 4. UDDANNELSE AF DE UNGE

De unge uddannes som makkerlæsere ved at gennemføre et kursus af ca. fire timers varighed på baggrund af kursusmateriale fra CFBU. Der skal sættes tid af til, at den kursusansvarlige kan forberede sig og tilpasse kurset. Selve uddannelsen består bl.a. i at lære om makkerlæsningsmetoden og dens læseteknikker, samt hvordan man skaber et godt læringsmiljø.

● 5. LÆSESESSIONERNE BEGYNDER

I gennem 8-16 uger mødes makkerlæserparrene to gange om ugen af én times varighed. Læsesessionerne består af ca. en halv times læsning, og resten af tiden går med hygge og ordlege. Efter læsningen og eventuelle ordlege udfylder makkerparrene en logbog, der giver dem mulighed for at snakke om, hvordan læsningen er gået. De sidste fem minutter er afsat til en afrunding og opsamling mellem de store makkerlæsere og den voksne. Projektkoordinatoren eller en anden støtteperson skal altid være til stede under læsesessionerne som støtte.

● 6. DE UNGE STØTTES UNDERVEJS

For at støtte de unge i rollen som makkerlæsere undervejs anbefaler CFBU, at der afholdes et genopfriskningskursus 4-6 uger inde i forløbet, hvor de unge får mulighed for at blive mindet om det, de lærte på makkerlæsningskurset. CFBU forslår desuden, at der afholdes personalemøder eller individuelle MUS-samtaler, hvor de unge får lejlighed til at snakke om, hvad der fungerer godt og mindre godt. Det giver også de unge mulighed for at være med til at udvikle indsatsen og komme med forslag til, hvad der kan gøres anderledes eller bedre.

● 7. FORÆLDRENE INDDRAGES LØBENDE

Det er vigtigt at inddrage forældrene i indsatsen. Det er ikke alle forældre, der kan sætte sig ned og læsetræne 20 minutter med deres børn, men man kan inspirere forældrene og give dem redskaber til at støtte op om læsningen. Hav derfor en løbende kontakt med de små makkerlæseseres forældre igennem indsatsen og lav relevante inspirationsarrangementer tilpasset forældrene.

● 8. AFSLUTNINGSCEREMONI

Når makkerlæsningsforløbet er gennemført, skal det fejres for både de store og de små. Ved afslutningsceremonien får de små overrakt deres diplomer, og de store får overrakt en anbefaling, som de kan bruge i deres videre jobsøgning. Man kan afholde afslutningsceremonien på mange måder men inviter gerne forældrene til makkerlæserene med.

● 9. AFSLUTTENDE MØDE MED FORÆLDRENE

Afslutningsvist afholdes et afsluttende møde med forældrene til de mindste makkerlæsere. Denne samtale handler på den ene side om at evaluere forløbet og på den anden side om at få en fornemmelse af, om man kan støtte forældrene i at fortsætte læsningen derhjemme. Dette møde kan med fordel afholdes sammen med skolen, så de kan støtte op om barnets fortsatte læsning udenfor skoletid.